

NOTAT Sygeplejerskers oplevelse af ytringsfrihed

I perioden 4. til 13. marts 2019 har DSR Analyse gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt et repræsentativt udsnit af Dansk Sygeplejeråds medlemmer. 53% af de i alt 4.090 inviterede medlemmer deltog i undersøgelsen, svarende til 2.195 besvarelser. Resultaterne er sammenholdt med en sammenlignelig undersøgelse fra 2016.

Hovedresultater

- 38% af sygeplejerskerne angiver, at de har oplevet kritisable forhold på deres arbejdsplads, som de mener, at offentligheden burde have kendskab til. Denne andel var 30% i 2016.
- 8% af dem, der har oplevet kritisable forhold, har fortalt offentligheden om disse. Det svarer til, at 34% af sygeplejerskerne har oplevet kritisable forhold på arbejdspladsen, men ikke fortalt offentligheden om disse forhold. Denne andel var 28% i 2016.
- En tredjedel (32%) har oplevet, at de selv eller kolleger er blevet mødt med kritik/sanktioner fra ledelsen ved offentlige ytringer, og stort set lige så mange (34%) tør ikke ytre sig af frygt for at blive fyret.

Hver tredje (34%) af sygeplejerskerne har oplevet kritisable forhold på deres arbejdsplads, men ikke påtalt dem offentligt

På spørgsmålet om hvorvidt sygeplejersker og andre offentlige ansatte har pligt til at ytre sig om urimelige vilkår for patienter, borgere og/eller pårørende, svarer flere end otte ud af 10 sygeplejersker (85%) "ja". En mindre andel (8%) svarer "nej" og 9% svarer "ved ikke". Andelen der mener, at sygeplejersker og andre offentlige ansatte har pligt til at ytre sig om urimelige vilkår er uændret siden 2016, hvor samme spørgsmål blev stillet, jf. tabel 1.

Tabel 1. Mener du, at sygeplejersker og andre offentlige ansatte har ytringspligt, det vil sige pligt til at ytre sig, når vilkårene for patienterne, borgere og/eller kollegaer bliver urimelige?

	2016	2019
Ja	85%	85%
Nej	6%	8%
Ved ikke	9%	7%
Total	100%	100%
Antal	1.828	1.943

Anm: Alle erhvervsaktive medlemmer i panelet. Der er statistisk signifikant forskel på 2016 og 2019, da $p < 0,05$. Kilde: MEGAFON/DSR Analyse.

38% af sygeplejerskerne angiver i tabel 2, at de har oplevet kritisable forhold på deres arbejdsplads, som de mener, at offentligheden burde have kendskab til. Denne andel var 30% i 2016.

Tabel 2. Har du oplevet kritisable forhold på din arbejdsplads, som du mener at offentligheden burde have kendskab til?

	2016	2019
Ja	30%	38%
Nej	57%	51%
Ved ikke	13%	12%
Total	100%	100%
Antal	1.828	1.943

Anm: Alle erhvervsaktive medlemmer i panelet. Der er statistisk signifikant forskel på 2016 og 2019, da $p < 0,05$. Kilde: MEGAFON/DSR Analyse.

Sygeplejerskerne som har oplevet kritisable forhold, blev spurgt om de har påtalt det i offentligheden (f.eks. i form af læserbreve, kronikker, offentlige møder eller lignende). Det har 8%, mens ni ud af 10 (91%) ikke har. Dette fremgår af tabel 3.

Det svarer til, at 34%¹ af sygeplejerskerne har oplevet kritisable forhold på arbejdspladsen, som ikke fortalt offentligheden om disse forhold. Denne andel var 28% i 2016.

Tabel 3. Har du påtalt de kritisable forhold over for offentligheden, f.eks. i et læserbrev, en kronik, til et offentligt møde eller lignende?

	2016	2019
Ja	8%	8%
Nej	91%	91%
Ved ikke	1%	1%
Total	100%	100%
Antal	555	730

Ann: Alle erhvervsaktive medlemmer i panelet, der har oplevet kritisable forhold på arbejdspladsen, som de mener at offentligheden burde have kendskab til. Der er ikke statistisk signifikant forskel på 2016 og 2019, da $p > 0,05$. Kilde: MEGAFON/DSR Analyse.

Sygeplejerskerne, som har oplevet kritisable forhold, men ikke ytret sig om dem offentligt, blev bedt om at forholde sig til en række argumenter for ikke at ytre sig offentligt om kritisable forhold på arbejdspladsen, og angive hvilke de vurderede var relevante for dem. Af tabel 4 fremgår det, at:

- Knap halvdelen af sygeplejerskerne (45%) ikke ytrede sig offentligt, fordi de vurderede, at "med de nuværende rammer i sundhedsvæsenet, er det alligevel ikke muligt at forbedre de kritisable forhold"
- 39% kender ikke reglerne for, at almindelige medarbejdere kan ytre sig offentligt.
- En tredjedel (32%) har oplevet, at de selv eller kolleger er blevet mødt med kritik/sanktioner fra ledelsen ved offentlige ytringer og stort set lige så mange (34%) tør ikke ytre sig af frygt for at blive fyret.
- For 31% er der en officiel arbejdspladspolitik, hvor det kun er ledelsen der udtaler sig offentligt om forhold på arbejdspladsen.
- Omkring hver fjerde (25%) ytrer sig ikke, da de ikke ønsker at optræde illoyalt over for arbejdspladsen.

Resultaterne varierer ikke væsentligt for besvarelsen på tilsvarende spørgsmål i 2016.

¹ Det er beregnet ved at sammenholde de 91% i tabel 3 (n=667) med alle i tabel 2 (N=1943).

Tabel 4. Herunder står en række argumenter for ikke at ytre sig offentligt om kritisable forhold på sin arbejdsplads. Sæt kryds ved dem, du føler, der er relevante for dig.

	2016	2019
Med de nuværende rammer i sundhedsvæsenet, er det alligevel ikke muligt at forbedre de kritisable forhold	49%	45%
Jeg kender ikke reglerne for, at almindelige medarbejdere kan ytre sig offentligt	43%	39%
Jeg tør ikke at påtale de kritisable forhold af bekymring for at blive fyret	33%	34%
Jeg har tidligere oplevet, at jeg selv eller kollegaer er blevet mødt med kritik/sanktioner fra ledelsen side ved offentlige ytringer	33%	32%
På min arbejdsplads er den officielle politik, at det kun er ledelsen, der udtaler sig offentligt om forhold på arbejdspladsen	29%	31%
Jeg ønsker ikke at optræde illoyalt over for min arbejdsplads	23%	25%
Andet (uddyb gerne)	8%	8%
Ved ikke	4%	3%
Total	503	667

Anm: Alle erhvervsaktive medlemmer i panelet, som ikke påtalte de kritisable forhold over for offentligheden. Der er ikke statistisk signifikant forskel på 2016 og 2019, da $p > 0,05$. Kilde. MEGAFON/DSRAnalyse.

Sygeplejerskerne, som har oplevet kritisable forhold, men ikke ytret sig om dem offentligt, blev bedt om at angive om nogen og i givet fald hvem der forhindrede dem i at ytre sig.

38% af de, der har oplevet kritisable forhold, men ikke ytret sig om dem offentligt angive, at en eller flere forhindrede dem i at ytre sig om kritisable forhold på arbejdspladsen. Denne andel er 35% for de, der angiver den "øverste ledelse" og/eller den "daglige ledelse". 42% angav at "ingen" forhindrede dem i at ytre sig offentligt om kritisable forhold, og 20% angav "ved ikke".

Tabel 5. Forhindrede en eller flere af følgende dig i offentligt at ytre om kritisable forhold på din arbejdsplads? (sæt evt. flere kryds)

2019	Antal	Procent
Øverste ledelse	182	27%
Daglig ledelse	146	22%
Kollegaer	21	3%
Andre	15	2%
Ingen	282	42%
Ved ikke	130	20%
Total	667	100%

Anm: Alle erhvervsaktive medlemmer i panelet, som ikke påtalte de kritisable forhold over for offentligheden. Spørgsmål ikke stillet i 2016. Kilde. MEGAFON/DSRAnalyse.